

1. Parcurgând mai multe colecții de folclor poetic care conțin și creații din spațiul de azi al județului Ialomița am dat și peste câteva ce țin de marea zestre a *Mioriței*.

2. Deoarece ele sunt structuri literare diferite, mă voi opri câte puțin asupra fiecăreia.

[Textul din Buești]

1. Această variantă, culeasă în 1930 și publicată abia în 1992 (4, p. 165) este un text de numai 17 versuri, structurat în două mici episoade asemenea colindelor despre păcurărei din regiunile intracarpătice ale teritoriului românesc.

2. Primul episod prezintă locul întâmplării - *Pe cea vale lată* -, ciobanii cu oile, o - *Turmă cu nouă ciobani* -, relațiile dintre ei, - *Opt din ei îs veri primari*, / *Dar cel unu-i străinel* -, ceea ce va da naștere conflictului, sfatul și hotărârea celor opt veri de a-l decapita pe străin și a-i "bea" sângele.

3. Episodul al doilea este testamentul, celebrul testament mioritic pe care cel amenințat cu moartea, *străinelul*, îl pronunță printr-un ultim cuvânt cerând ucigașilor să-l înmormânteze respectând ritualul specific circumstanțelor existente departe de comunitatea satului: să-l îngroape în târla oilor, unde joacă mieii, la cap să-i pună *Fluieraș de sârmă*, adică de aur, la zicerea căruia oile se vor strânge și-l vor plânge.

4. Personalitatea textului se evidențiază prin câteva note caracteristice:

a. Varianta este de o mare concentrare, dar cu toate acestea ea posedă, în esență, conținutul tematic al *Mioriței*, lăsând la o parte numai anumite detalii.

b. Mișcarea celor nouă ciobani cu turma lor de oi are loc *Pe cea vale lată*, ceea ce ne permite a o localiza oriunde în relieful variat al spațiului românesc, nu neapărat într-o zonă montană ca în variantele tipului Alecsandri.

c. Versurile: *Capul lui ca să mi-l iei / Și sângele să-l bei* nu trebuie înțelese cuvânt de cuvânt. Ele ne comunică doar că cei opt veri primari îl vor decapita pe străinel și el va muri, deoarece sângele i se va scurge din trup. În acest sens, e bine a se avea în vedere și expresia *îi beau sângele* sau *îi sorb sângele*, spusă în momente de mare

nervozitate, adică îl tai să i se scurgă sângele și să moară, dar nu că, în mod real, cineva vrea să bea sânge de om.

d. Fluierile cerute de cioban să i se pună la cap sau în alt loc sunt instrumente muzicale purtate de păstori pentru mângâiere sufletească, dar, de altfel, ele sunt obiecte obișnuite: de fag, de os, de soc. Excepție face un text din Țara Codrului, jud. Maramureș (6, p. 30-31), unde fluierul este de metal prețios cum e cel fermecat din basme: *Am un fluieraș de-argint, / Să mi-l puneți la mormânt / Cu vrânuța câtă vânt*. În textul nostru din Buești apare *Fluieraș de sârmă / La cap să mi-l puie*, adică de aur.

Colind pentru un cioban mort

1. Aceasta e a doua variantă, care, deși provine din spațiul extracarpatic, îndeplinește funcția de colindă. A fost culeasă în 1951 din Brazii, jud. Ialomița, și a apărut doar în 1992 . (4, p. 147-148)

2. Textul are o structură total diferită de cel clasic al lui Alecsandri cu care posedă un singur vers comun: *Cu trei ciobănei*. Probabil avem în față un tip local interesant.

3. Începutul brusc prin *Urcă și coboară / Turme de oi / Cu trei ciobănei* face dificilă încercarea de a afla vremea calendaristică a mișcării oilor, adică a preciza dacă e primăvară sau e toamnă.

4. Ciobăneii sunt trei ca mai în toate textele mioritice indiferent că e vorba de balade sau de colinde. Ei nu posedă nume precise ca cele de origine provincială - Vrâncean, Ungurean, Moldovean - din tipul Alecsandri și nici nu sunt frați buni, fărtați sau veri ca în colindele din Ardeal.

5. Cei trei merg cu turmele spre nicăieri, căci mereu urcă și coboară, cum se întâmplă și în viață, în relieful românesc ondulat de alternanța deal-vale, căruia Lucian Blaga i-a acordat un rol determinant în definirea matricei stilistice a culturii și spiritualității românești.

6. Ca în basme și, în general, în creația și concepția populară, unul din trei, de regulă cel mai altfel, este un ins deosebit - *Făt-Frumos* din colindă: *Unu-i mititel / Și mai voinicel*, cu un destin aparte, pe care *Moartea-l aștepta / Și el o simțea*.

7. Avertizat de oaia năzdrăvană să-și cheme toți câinii fiindcă vin dușmanii să-l omoare, *voinicel* nu se gândește la moarte, ci la respectarea ritualului îngropării și la suferințele bătrânei sale mame, care îl va căuta îngrijorată.

8. În testamentul, care este adresat când dușmanilor, când mioarei, sunt prezente motive poetice specifice și binecunoscute nouă:

locul îngropării, măicuța bătrână, ritualul înmormântării preschimbat în ceremonial de nuntă, la care joacă Soarele și Luna. Însă cadrul natural al nunții nu mai este unul montan, ci unul de șes: *Să-i spui așa: / Că m-am însurat / Și la nunta mea au jucat / Soarele și Luna, / Tulpănei și brebenei, / Pe câmpul cu flori, / Călcat de miori.*

9. Cele patru versuri din încheiere, un fel de urare neobișnuită, dezvăluie clar funcția de colindă-bocet a cântecului performat: *Să fie de pomenire / Păstorului Vasile - / Să mă pomenească-n sat, / Să nu fiu uitat !*

10. Titlul dat de culegător sintetizează bine conținutul și funcția acestei variante.

Balada Miorița

1. Piesa a fost culeasă din Sudiți fără a i se preciza data și s-a publicat în culegerea de folclor *Cântece de pe Ialomița*, 1971, p. 87-88. Această creație neobișnuită în Bărăgan este o variantă a unei colinde mioritice originare din Țara Hațegului. Va fi ajuns aici prin păcurarii din Ardeal care au trecut cu turmele peste câmpie ca să ierneze în Dobroea.

2. Date mai multe și mai amănunțite despre această piesă, inclusiv textul, am prezentat în numărul anterior al revistei *Helis*.

"Miorița"

1. Această creație este o baladă mioritică aparținând tipului Alecsandri, a fost culeasă din comuna Scânteia, fără notarea datei, și a apărut în 1977 (3, p.88-90).

2. Varianta își are originea în cea publicată de Vasile Alecsandri pe la mijlocul secolului al XIX-lea.

3. Comparând textul din Scânteia cu cel al poetului din Mircești, se pot observa ușor asemănările și deosebirile piesei ialomițene față de cea din care a luat naștere.

4. Asemănări:

a. Ambele tratează aceeași temă de mare interes pentru OM - despre viață și moarte.

b. Piesa din Scânteia urmează aproape pas cu pas structura compozițională a primei.

c. Dezvoltă cele patru nuclee tematice identificate de Adrian Fochi în *Miorița*, 1964, fiecare fiind susținut de motive specifice viziunii mioritice asupra lumii, vieții și morții.

d. Din totalul de 81 de versuri, 47 sunt identice sau aproape identice cu cele din varianta clasică a lui Alecsandri.

5. Deosebiri:

a. Ca întindere, varianta din Scânteia este simțitor mai scurtă,

având 81 de versuri față de 122, ceea ce este egal cu două treimi din întreg.

b. Motivele tematice: cauzele amenințării cu moartea și plângerea (bocitul) oilor lipsesc în întregime iar portretele măicuței bătrâne și ciobanului precum și nunta mortului sunt prezentate lacunar.

c. În varianta Alecsandri, versurile pentasilabice sunt preponderente, 78 din 122, iar în cea ialomițeană s-au produs schimbări însemnate: abia o treime, 26 din 81, sunt versuri de cinci silabe, domină cele de șase silabe care trec peste jumătate, 46 din 81, și, ca urmare a iutării și a nepriceperii performerului, au apărut versuri aritmice de șapte silabe, 5, de opt și chiar de nouă silabe, 4, ceea ce arată existența unei stări de degradare a textului. Uneori din două versuri de 5-6 silabe ale variantei Alecsandri apare câte unul lung de 8-9 silabe, aducând mai degrabă a proză decât a poezie. Din versurile: *Ca să mă îngroape / În dosul stânii* ia naștere *Să mă-ngroape-n dosul stânii*; din *La cap să-mi pui / Fluieraș de fag* apare *Să-mi puie fluieraș de fagu*; versul *Să-mi aud câinii* crește și dă *Să-mi mai aud odat' câinii*. În câteva cazuri, versurile se lungesc cu câte o silabă seacă, adică fără aport semantic, pentru a se acomoda cerințelor melodiei: în loc de *Mioriță laie* apare *Păi, mioriță laie*, pentru *Mări, se vorbiră* găsim *Păi, mări, se vorbiră*.

Concluzii

1. Am considerat necesare aceste note fie și numai pentru a comunica unele informații despre circulația *Mioriței* în județul Ialomița. Acuma se știe că în acest spațiu s-au identificat patru variante foarte diferite între ele, originare din: Buești, Brazii, Sudiți și Scânteia.

2. În 1964, când publica monumentală sa monografie *Miorița. Tipologie, circulație, geneză, texte*, Adrian Fochi cunoștea 60 de variante din întreg cuprinsul Munteniei, care proveneau mai ales din regiunea dealurilor subcarpatice și din jurul capitalei.

3. Într-un vast teritoriu al Câmpiei Române, mărginit de liniile: Lacu Sărat (BR) - Mizil (PH), la nord, Mizil - Urziceni (IL) - Oltenița (CL), la vest și cursul Dunării de la Oltenița până la Brăila, la sud și est, **Harta culegerilor mioritice** publicată de Adrian Fochi era albă în mod absolut.

4. După 1964, în 1971, 1977 și 1992 au fost publicate cele patru variante ialomițene și alte trei de pe malul Dunării, la est de Călărași: una din Coslogeni (CL), culeasă în 1932 și publicată abia în 1969 (7) și două din Pietroiu-Borcea (CL), una alături de cea din Coslogeni și alta în 1977 (3).

Bibliografie

1. *Cântece de pe Ialomița. Culegere de folclor*, Slobozia, 1971.
2. Fochi Adrian, *Miorița. Tipologie, circulație, geneză, texte*, Editura Academiei R.P.R., București, 1964.
3. *Folclor muzical din județul Ialomița*, Slobozia, 1977.
4. *Miorița la dacoromâni și aromâni (Texte folclorice)*, Editura Minerva, București, 1992.
5. Mocanu Augustin, *Colinda "Fata de maior"*, Editura Dacoromână, Slobozia, 2007.
6. Mocanu Augustin, *Colinde mioritice din zonele Codrului și Sălajului*, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2008.
7. Neagu Gh. I., *Folclor din Câmpia Dunării[în]Folclor din Oltenia și Muntenia*, IV, Editura pentru Literatură, București, 1969.

[Textul din Buești]

Pe cea vale lată,
O turmă de oi s-arată,
Turmă cu nouă ciobani,
Opt din ei îs veri primari,
Dar cel unu-i străinel.
Și cei opt se sfătuiesc,
Se sfătuiesc, se hotărăsc,
Capul lui ca să mi-l ieie
Și sângele să-l beie.
- Voi să mă-ngropați
În târla oilor,
În jocul mieilor;
Fluieraș de sârmă
La cap să mi-l puie:
Când fluierul a zice,
Oile s-or strânge,
Pe mine m-or plânge.

- **Originea:** Buești, jud. Ialomița
- **Informator:** Eugen Vicol, 45 ani, 1930
- **Apărut** în *Miorița la dacoromâni și aromâni*, București 1992, p.165

Colind pentru un cioban mort

Urcă și coboară
Turme de oi,
Cu trei ciobănei:
Unu-i mititel
Și mai voinicel.
Moartea-l aștepta,
Și el o simțea
Și oaia-i spunea:
- Cheamă-ți toți câinii,
Că vin dușmanii,
Că, la apus de soare,
Vor să te omoare,
Cam pe la chindie,
De Sfântul Ilie.
Pe munți neguri se lăsa,
Vântul mai rar bătea
Și apa grai avea.
- De veți hotărî
Și mi-ți omorî,
Să mă îngropați
În stâna bătrână,
Să-mi aud oile și câinii.
Iar pe mama de-ți vedea,
Pe câmp alergând,
De mine-ntrebând,
Nimeni răspunzând,
Tu, mioara mea,
Să-i spui așa:
Că m-am însurat.
Și la nunta mea au jucat
Soarele și Luna,
Tulpănei și brebenei,
Pe câmpul cu flori,
Călcat de miori.
*Să fie de pomenire
Păstorului Vasile -*

Să mă pomenească-n sat,

Să nu fiu uitat!

- **Originea:** Brazii, jud. Ialomița
- **Informator:** Ion Axinte, 79 ani, 1951
- **Apărut** în *Miorița la dacoromâni și aromâni*, București, 1992, p.147-148